

Met gidsende verwijzingen geeft Harry Starren kleur aan de In Focus-bijdragen in deze editie van Holland Management Review.

GEZOND TOT JE GROEN ZIET

HARRY STARREN

De belangrijkste dreiging voor ons leven zijn wij zelf. Dat zou het adagium kunnen zijn van de gezond-en-groenbeweging. Een belangrijke beweging die advisering in context plaatst van de prioritering in de samenleving. Centraal daarin staat levenskwaliteit. Geen gering onderwerp dat bij de opiniepeilingen, na geluk, bovendien vaak bovenaan prijkt. Gezondheid en duurzaamheid zijn niet alleen met elkaar verweven, ze hebben ook politieke raakvlakken. Op één terrein vloeien zij zelfs letterlijk samen: schoon water. Met schone lucht als runner-up. De helft van de besmettelijke ziekten zal verdwijnen als de gehele planeet over schoon water zou beschikken. Water is een bron van leven, maar het is in grote delen van de wereld geen vanzelfsprekendheid. En er wordt zelfs voorspeld dat waar vroeger oorlog werd gevoerd om olie, in de toekomst de beschikking over schoon water tot oorlogen zal leiden.

De grootste sprong voorwaarts op het gebied van gezondheid en duurzaamheid vond in Nederland in de

negentiende eeuw plaats en was niet de vrucht van de inspanningen van medici en verwante beroepsgroepen, maar van de ingenieurs die Nederland voorzagen van betrouwbare drinkwatervoorzieningen en riolering. Een niet te onderschatten verworvenheid die in onze streken als vanzelfsprekend wordt ervaren, maar die dat op wereldschaal niet is. Daarom zijn de inspanningen van bijvoorbeeld Li An Phoa, oprichtster van Stichting Drinkable Rivers, die als doel heeft rivieren drinkbaar te maken, zo zinvol. Drinkbare rivieren als levensaders van de planeet zijn wat dat betreft essentieel. Een duurzame wereld die gebaseerd is op een circulaire economie noemen we een groene economie, waarin verspilling vrijwel afwezig is en de dreiging daarvan op tijd wordt afgewend. In termen van urgentie is het momenteel inmiddels vijf óver twaalf. Het vergt grote transities om over te stappen naar een duurzame wereld en circulaire economie. Je zou kunnen spreken over groeimarkten, aangezien het economisch profijtelijke activiteiten vergt met aantrekkelijke terugverdientijden. Overheden moeten die markten door dwang en drang creëren, door regelgeving en door het geven van, vaak fiscale, incentives.

Een groot probleem is alleen dat ecologische dreigingen geen grenzen kennen en daarmee dus niet louter lokaal oplosbaar zijn. Het vergt internationale akkoorden en controle op de naleving daarvan. Hier botsen nationale soevereiniteit en mondiale uitdagingen.

De recente pandemie heeft duidelijk gemaakt dat ook de volksgezondheid op wereldschaal kan worden bedreigd. Toch is hier naar mijn mening het nationale component groter. Het verklaart de grote regionale verschillen: het maakt uit waar je geboren bent en waar je woont. Al geldt dit ook op deelterreinen van de ecologie. Er zijn inmiddels onbewoonbare of levensbedreigende gebieden. De ecologische dreiging heeft wat dat betreft wisselende aankomsttijden.

Gezondheid is in hoge mate cultureel bepaald en hangt vaak samen met levensstijlen in de context van het milieu. Zo zijn er 'blauwe zones' op de planeet waar mensen gemiddeld gezonder zijn en langer leven. Dit wordt in verband gebracht met de eetgewoonten, de aard van het werk en de verhouding tussen werk en privéleven, de sociale samenhang en de milieukwaliteit.

Wat is gezondheid? In de traditionele benadering wordt gezondheid gedefinieerd als het ontbreken van ziekte. Ons systeem, dat we aanduiden met 'gezondheidszorg', is gericht op het behandelen en verzorgen bij ziekte en ongemak. Een negatieve definitie die steeds vaker moet wijken voor het positieve gezondheidsbegrip dat breder is en zich richt op welbevinden. Dit relativeert ook het begrip ziekte. Gehandicapt zijn is, als je uitgaat van het positieve begrip, niet per se een ziekte (en zeker niet in alle dimensies). Wie naar de Paralympics kijkt ziet die relativisering in de praktijk. Het positieve gezondheidsbegrip maakt gezondheid persoonlijk en tot een vraagstuk van levenskwaliteit.

Die levenskwaliteit is niet onbedreigd. Een van de grootste bedreigingen ervan - maar tegelijk ook kansen om haar te verbeteren - is de levensstijl. Daarom wordt steeds vaker aandacht gevraagd voor contextuele aspecten. Een ziekte zoals depressie vertoont een sterke samenhang met de context waarin iemand zich

Groen en gezond zijn een tweeling. Ze zijn, ondanks alle verschillen, verwant met elkaar.

bevindt. Zo is bij werkloosheid, sociaal isolement en onzekerheid over inkomen de kans op depressie groot. Maar het geldt niet alleen voor geestelijke aandoeningen. Dat maken de zogenoemde 'blauwe zones' duidelijk. De omgang met werk en werkbelasting, de water - en luchtkwaliteit, de eetgewoonten en lichamelijke beweging spelen een grote rol. Dit is geen nieuwe kennis, maar wordt wel veronachtzaamd in de zorg, die op ziekte geconcentreerd is en daar ook het verdienmodel op heeft ingericht.

Groen en gezond zijn een tweeling. Ze zijn, ondanks alle verschillen, verwant met elkaar.

Voor management en ondernemen heeft het tal van consequenties die ik hier niet kan uitwerken, maar het patroon is evident. We gaan van smalle definities die de context buiten laten, naar brede definities die de context meenemen. Daarmee overlappen issues onvermijdelijk en neemt de aandacht voor hun samenhang toe. Je zou het gericht kijken in de breedte kunnen noemen. Of, anders gezegd: het gaat om focus én scope. Het wordt niet eenvoudiger, maar wel zinvoller en relevanter.

--

Harry Starren begeleidt bestuurders en besturen.